

TÜRKİYE'DE GÖÇMENLERİN ENTEGRASYONU: MEVCUT DURUM VE ÖNERİLER

Betül Ok Şehitoğlu

TÜRKİYE’DE GÖÇMENLERİN ENTEGRASYONU: MEVCUT DURUM VE ÖNERİLER

Ö Z E T

Göç olgusu, içerisinde çeşitli değişkenleri barındıran bir kavram olarak son yıllarda Türkiye’nin gündemindeki yerini korumaktadır. 2011 yılında başlayan kitlesel göç sebebiyle göçün en fazla konuşulduğu ülkelerden biri haline gelen Türkiye, göçmenlerin entegrasyon süreçleri ve ortaya çıkan sorunlarla ilgili devamlı olarak politika üretme sorumluluğundadır. Bir araya gelme, birleşme, bütünleşme, uyum anlamlarına gelen entegrasyon, süreç olarak ilerler ve birçok faaliyeti, gündemi, değişkeni içerisinde barındırır. Göçmenlerin entegrasyon süreçleri oldukça zor aşamalar içerir. Bunun sebepleri arasında sosyal, kültürel, tarihsel, ekonomik, dinî, siyasi ve coğrafi farklılıkların olması, göçün her dönem yerel halk ile yabancılar arasında gerçekleşen gerilimli bir sahada vücut bulması ve dinamik süreçlerinin mevcut politikalar ve toplumsal gerçekliklerle çatışması olduğu söylenebilir. Entegrasyonun sağlanabilmesi için toplumsal kabul ve uyumun karşılıklılık ilkesi içerisinde bir arada gerçekleşmesi gerekir. Bu kapsamda elinizdeki metinde, belirli parametreler ortaya konularak Göçmen Entegrasyon Politikaları Endeksi (MIPEX) 2020 verileri bağlamında uyum süreçlerinin iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve güncellenmesi için somut politika önerilerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen, Entegrasyon, Göçmen Entegrasyon Politikaları Endeksi

Atfı: Ok Şehitoğlu, B. (2021). *Türkiye’de Göçmenlerin Entegrasyonu: Mevcut Durum ve Öneriler*, (Politika Notu: 2021/35). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.

Y A Z A R H A K K I N D A

Betül OK ŞEHİTOĞLU 2013 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden, 2014 yılında çift anadal programı ile Tarih Bölümünden mezun oldu. 2016 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında “İbn Batuta Seyahatnamesi: Sosyolojik Bir Çözümleme” adlı teziyle yüksek lisansını, 2021 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında “Göçmenlerin Mekân Tasarımında Hafızanın Rolü: Fenomenolojik Bir Araştırma” adlı teziyle de doktorasını tamamladı. “Olmayan Şeyler Yüzünden” (2019), “Evden Uzakta” (2020), “Seyahatname Sosyolojisi İbn Batuta’nın Gizemli Dünyasına Sosyolojik Bir Bakış” (2021) isimli kitapları bulunan Ok Şehitoğlu; gündelik hayat, seyahat, seyahatname sosyolojisi, kent, mekân, hafıza, göç sosyolojisi ve edebiyat sosyolojisi üzerine çalışmalar yürütmektedir.

İLKE Vakfı, toplumsal meselelerle ilgili bilgi, politika ve strateji üreten, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapan ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

Bu Politika Notu Toplumsal Düşünce ve Araştırmalar Merkezi (TODAM) tarafından hazırlanmıştır. TODAM; adil, hakkaniyetli ve müreffeh bir toplum hedefini hayata geçirmek üzere düşünce ve strateji üretmektedir.

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul **Telefon:** +90 216 532 63 70 **E-posta:** todam@ilke.org.tr **Web:** ilke.org.tr

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı’nın yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Yazıda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı’nı bağlayıcılığı yoktur.

Giriş

Türkiye, yüzyıllar boyunca göç alan ve göç veren bir ülke olarak, entegrasyon politikaları üretme konusunda birçok deneyime sahiptir. Özellikle son yıllarda artan (hukuki, sosyal ve kültürel anlamda) göçmen çeşitliliği, var olan yasal ve gündelik politikaların düzenlenmesini gerekli kılmaktadır. Türkiye’de yaşayan çeşitli göçmen gruplar arasında -hukuki statüleriyle ayırt edilecek- Uluslararası koruma, geçici koruma, ikamet izinliler, düzensiz göçmenler, vatansızlar gibi gruplar yer almaktadır. Son yıllarda göçün seyrini büyük oranda etkileyen kitle, Suriye’den gelen ve Nisan 2012’de Başbakanlık tarafından yayımlanan genelge ile sığınmacı statüleri “geçici koruma” olarak değişen Suriyelilerdir. Geçici koruma sağlanan kişilerin hakları, yükümlülükleri ve bu kişilere ilişkin prosedürleri ortaya koyan Geçici Koruma Yönetmeliği 22 Ekim 2014 tarihinde kabul edilmiştir.

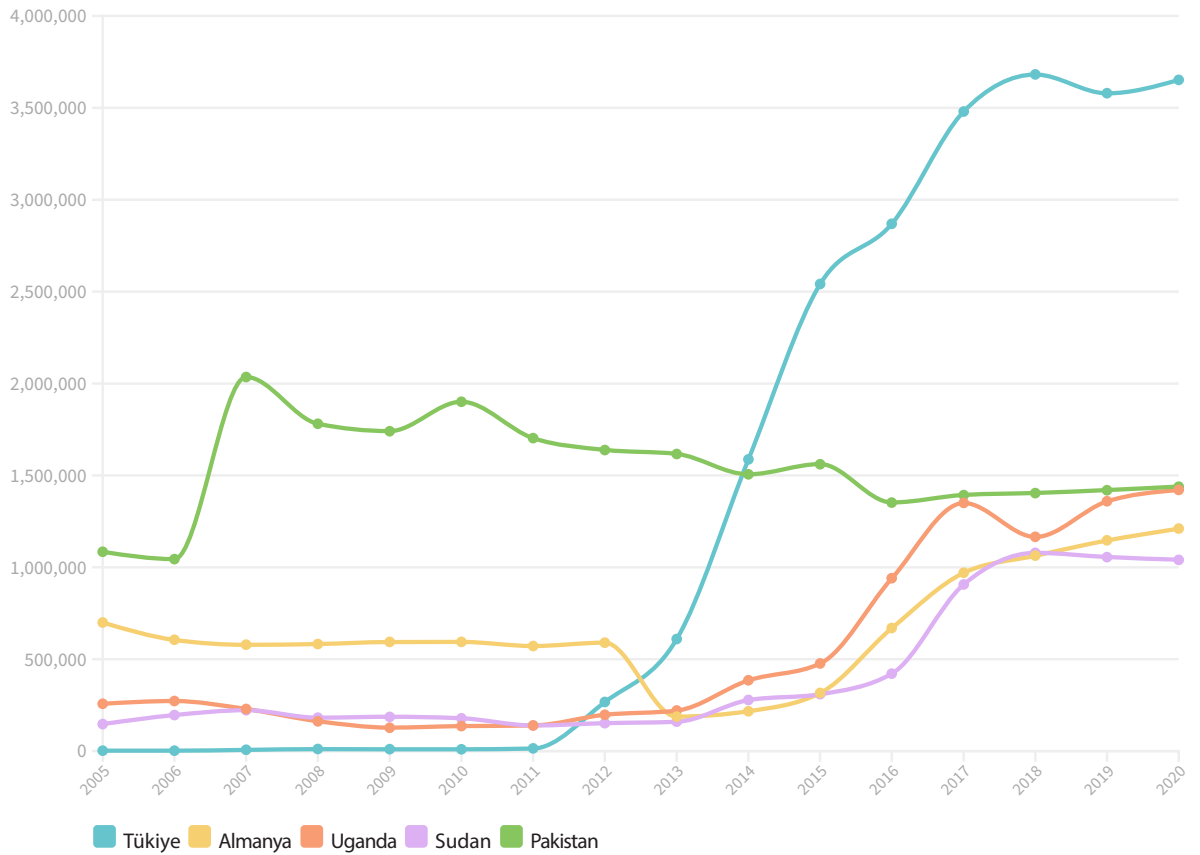
Türkiye’de ortalama 3,7 milyon Suriyeli yaşamakta, 5 milyonun üzerinde de göçmen bulunmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2021). Göçmenlerle ilgili bilgilerin alındığı, sorunların çözümü ulaştırılmaya çalışıldığı eski adıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 04/04/2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile kurulmuştur. Kurumun amacı sitesinde “göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek” olarak ifade edilmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2021). Merkez teşkilatı, taşra teşkilatı, yurt dışı teşkilatı ve göç kurulu yapılanması ile göç-göçmen sorunlarıyla ilgilenmektedir. 29 Ekim 2021 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün statüsü değiştirilmiş ve Göç İdaresi Başkanlığı olmuştur. Müdürlüğün başkanlığa çevrilmesiyle teşkilatlanmalar, kurullar (İnsan ticaretiyle mücadele koordinasyon kurulu, göç araştırmaları merkezi, il ve ilçe göç koordinasyon kurulları gibi) Bakanlıkça belirlenecek usul ve esaslarla faaliyet gösterecektir. Açık kapı politikasından kaynaklanan yoğun göç dalgasına karşılık göçün ilk zamanlarında uygulanan eksik yerleştirme ve yönetim politikalarının Göç İdaresi Başkanlığı’nda daha doğru kararlar ile yürütülmesi hedeflenmektedir.

Türkiye’de sirkülasyon yapan göçmen grupların statüler üzerinden tanımlanmalarının yanı sıra kültürel özelliklerini de göz ardı etmemek büyük önem taşımaktadır. Göçmenin durağan olmayan varlığı ve kimlik, aidiyet problemleri entegrasyonun boyutunu değiştirmektedir. Özellikle kurumlar özelinde belirtmek gerekirse sağlık, ekonomi, siyaset, eğitim gibi alanlarda sosyal ve kültürel problemlerin ev sahibi toplumla birlikte aşılması hem göçmenler için kalıcı bir çözüm üretebilir hem de ev sahibi toplum içerisindeki dayanışmayı artırabilir.

Mevcut göçmenlerin entegrasyonu her zaman sosyal ve kültürel, siyasi, ekonomik, dinî, tarihsel ve coğrafi zeminde değerlendirilmesi gereken bir konu olarak; politika yapıcılar, araştırmacılar, hizmet sağlayıcılar ve göçmen gruplar açısından önemlidir. Entegrasyon, çoğunlukla göç eden kişinin göç ettiği ülke ve vatandaşlarına uyum sağlaması olarak düşünülür çünkü uluslararası göç politikaları özellikle göçmenlerin ve mültecilerin göç ettikleri ülkeye uyumunu esas almıştır (Fitzgerald, 2000). Fakat entegrasyon süreçlerinin ev sahibi ve göçmenler açısından ele alınması gereken çok boyutlu bir doğası vardır. Bu sebeple entegrasyon süreç olarak ele alınırsa ve karşılıklı sorumluluklar tanımlanırsa, başarılı bir politika üretilebilir. Bunun için entegrasyon süreçlerinin sağlıklı olarak tamamlanması, bireylerin aktif olarak sürecin içerisine katılması, Türkiye’nin mevcut gerçeklikleri üzerinden entegrasyon, kabul ve bütünleşme politikaları geliştirmesi gereklilikler arasındadır.

Türkiye’deki Göçmenler

Göç, bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek ya da bir devlet içinde süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir (Uluslararası Göç Örgütü, 2013). Doğal sebeplerle (afet, iklim krizi vb.) göç ettikleri gibi doğal olmayan sebepler (savaş gibi) de insanları göçe zorlamaktadır. Göçün boyutu genellikle güvenli, refah düzeyi yüksek bölgelerdir. Göçmenler, göç ettikleri ülkelerde, göç sebeplerine göre farklı statülere sahip olarak yaşamaktadırlar.

Şekil 1. En Çok Göç Alan Ülkeler (2005-2018)

Kaynak: The World Bank, 2020

Türkiye son 8 yıl içerisinde yaklaşık 3,7 milyon göçmen almıştır. Türkiye’yi Pakistan, Uganda, Sudan ve Almanya izlemektedir (Şekil 1). Göç alan ülkeler arasında hızlı bir ivme yakalayan Türkiye’de entegrasyon temel problem haline gelmiştir. Türkiye, özellikle son on yıldır coğrafi olarak yakın ülkelerde meydana gelen siyasi çatışma ve savaşlardan etkilenecek en fazla göçmene ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmiştir.

Ekim 2021 tarihinde Göç İdaresi Başkanlığı’ndan (GİM)¹ elde edilen son rakamlara göre Türkiye topraklarında, geçici koruma statüsündeki Suriyeliler (3.723.674 kişi) ve uluslararası koruma başvurusu yapan Afganistan, Irak ve İran olmak üzere (31.334 kişi) 4,5 milyondan fazla yabancı uyruklu kişi bulunmaktadır. Ek olarak ika-met izni (kısa dönem, öğrenci ve aile) ile ülkemizde bulunan yabancıların sayısı ise 1.232.448 kişidir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2021). Geçici koruma altındaki bireylerin 1.764.863’ünü (%47,4) 0-18 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Genç nüfus olarak tanımlanan 15-24 yaş aralığında ise 760.300 kişi bulunmakta ve bu sayı toplam Suriyeli sayısının %20,4’üne tekabül etmektedir. TÜİK tarafından Türkiye’nin nüfusu son olarak 83.614.362 olarak açıklanmıştır (TÜİK, 2020). Geçici koruma altına alınan kayıtlı Suriyelilerin Türk nüfusuna oranı ise ülke genelinde %4,26’dır (31 Aralık 2020 verilerine göre).

Entegrasyon Modelleri ve Göçmen Entegrasyonu

Göç politikaları; göç hareketi, ülkeye girişin kontrolü, yabancıların statüsü gibi konular ile ilgilenirken, göçmen politikaları ise göçmenlerin ev sahibi topluma ekonomik, siyasi, hukuki ve sosyo-kültürel alanlarda entegrasyonlarını çalışmaktadır. Bu hali ile göçmen politikaları yerine çoğu kez entegrasyon politikaları genel bir ifade şekli olarak tercih edilmektedir (Muyan, 2019, s. 179). Entegrasyon kavramı göç ve göçmen bağlamında ele alındığında uyum,

asimilasyon, akültürasyon gibi kavramlar zemininde ilerlemektedir. Fakat son dönem çalışmalarda entegrasyon bu çizgiden uzaklaştırılıp çokkültürlülük, sosyal içerme, kültürleşme temaları içerisinde tartışılmaya başlanmıştır. Türkiye’de bulunan göçmenlerin entegrasyon süreçlerinde de kültür tartışılır hale gelmiştir. Çünkü sayıca çoğunluğu oluşturan Suriyelilerin entegrasyon süreçlerinde kültürel yakınlığın entegrasyon gerçekleştirebileceği söylen-se de, bu durum uyumun unsurlarından sadece biridir ve asıl belirleyiciler sayısal büyüklükler ve süreç yönetimindeki başarıdır (Erdoğan, 2019, s. 17). Globalleşme, ulusaşırılık ve diaspora tartışmaları da entegrasyon sürecine eklenmiştir ve göçmen yaşamlarının global gelişmeler ve ulusaşırı bağlantılarla birçok yönden iç içe geçtiği gösterilmiştir (Martikainen & Özmen, 2010, s. 264).

Göçmenlerin göç ettikleri yerleşimler üzerine birçok teori vardır. 1920’li yıllarda Chicago Okulu entegrasyonu; temas, çatışma, uyum ve asimilasyon olarak dört bölüme ayırmış, evliliklerin etnik grupların asimilasyonunda etkili olduğunu savunmuştu. Daha sonra Milton Gordon, asimilasyonu yedi evre (kültürel veya davranışsal asimilasyon, yapısal asimilasyon, evlilikle asimilasyon, kimlik açısından asimilasyon, tutumsal kabullenme (önyargının ortadan kalkması), davranışsal kabullenme asimilasyonu (ayırımcılığın yok olması) ve yurttaş olma yoluyla asimilasyon (Kivisto, 2002, s. 27-29)) olarak kategorize etti. Fakat gün geçtikçe değişen toplumsal yapılar ve göçmen hareketliliği üzerine asimi-

1 29 Ekim 2021 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün statüsü değiştirilmiş ve Göç İdaresi Başkanlığı olmuştur.

lasyon politikalarının olumsuz entegrasyon üzerine odaklandığı düşüncesi reddedildi. Bunun yerine benzerlikler üzerinden şekillenen, uluslararası boyuta sahip ve hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun birbirleriyle olan karşılıklı etkileşimlerinin sonucu olarak ortaya çıkan entegrasyon kabul edilmeye başlandı. Beryy’ye (1997) göre, göçmenler; asimilasyon, entegrasyon, ayrışma (separation) ve marjinalleşme olmak üzere dört farklı akültürasyon stratejisi benimseyebilirler. Castles’e göre modern devletler için ayrımcı dışlayıcılık, asimilasyoncu ve çokkültürlü modeller olmak üzere üç seçenek vardır (Castles ve Miller, 2003, s. 249-252). Ager ve Strang’ın (2008) entegrasyon şemasında ise; belirleyiciler (çalışma, barınma, eğitim, sağlık), sosyal ilişkiler (sosyal köprüler, sosyal bağlar, sosyal bağlantılar), kolaylaştırıcılar (dil ve kültür bilgisi; güvenlik ve istikrar) ve dayanaklar (haklar ve vatandaşlık) olarak dört başlık bulunmaktadır (Ager ve Strang, 2008, s. 170). Almanya’da yaşayan göçmenlerin sosyal entegrasyonu konusunda çalışmalar yapan ve bu konuda sosyal entegrasyon teorisi oluşturan Esser’e (2000, s. 56-61) göre; kimlik, kültürleşme, etkileşim ve sosyal, ekonomik, politik konum sosyal entegrasyonu oluşturan boyutlardır (Şahin, 2010, s. 105). Görüldüğü üzere göçmenler entegrasyon tartışmaları içerisinde ele alındığında birçok farklı görüş ortaya çıkmaktadır. Entegrasyon, yukarıda belirtilen kavramların birçoğunu beraberinde taşımakla birlikte, devletin ve toplumsal yapıların etkin sahasında meydana gelmektedir. Entegrasyon söz konusu olduğunda toplumsal ilişkilerin ve gündelik hayat pratiklerinin yeri yadsınamaz. Tür-

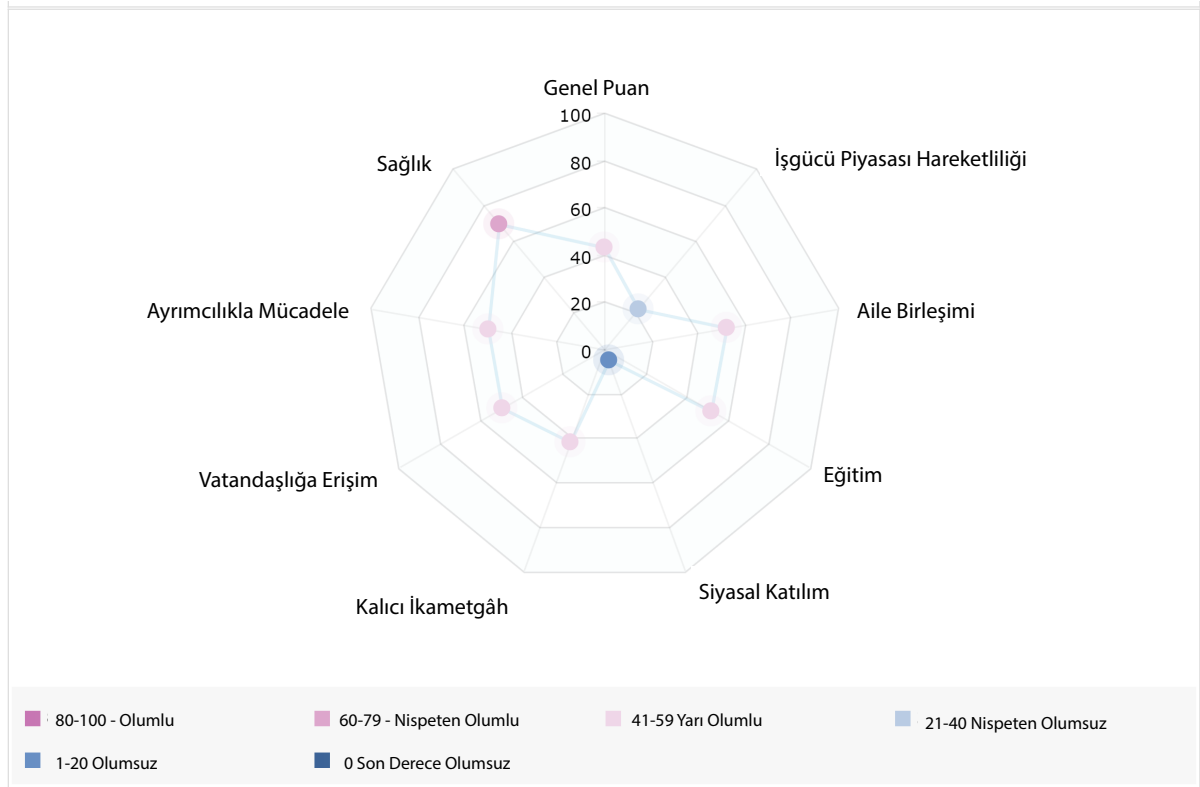
kiye’de bulunan göçmenlerin barınma, eğitim, sağlık, işgücü piyasası, sosyal uyum ve vatandaşlık alanlarında entegrasyon sürecinin hangi aşamasında rol aldıklarını belirlemek gerekir. Buna ek olarak Göçmen Entegrasyon Politikaları Endeksi (MIPEX) verileri içerisinde aile birleşimi, daimî ikametgâh, ayrımcılıkla mücadele, siyasi katılım da yer almaktadır.

Entegrasyon Süreçleri

Türkiye’de bulunan göçmen gruplar arasında sayıca fazla olan Suriyeli bireyler üzerinden değerlendirilen entegrasyon süreçleri dikkate alındığında, Türkiye’de göçmen entegrasyonunun oldukça karmaşık bir süreç olarak ilerlediği görülmektedir. Türkiye’de yer alan göçmenlerin entegrasyon ölçütlerini, diğer ülkelerle arasındaki farklılık ve benzerlikleri görebilmek, eksik kalınan noktalarda entegrasyonu gerçekleştirmek için neler yapılması gerektiğini analiz edebilmek için MIPEX verileri ele alınmıştır. MIPEX, göçmen sorununda entegrasyonun yerini, ülkelerin entegrasyon politikalarını ve aşamalarını görebilmek, göçmenlerin topluma katılım fırsatlarının çok boyutlu bir resmini oluşturmak için geliştirilmiştir. Tüm AB üye devletleri, Avrupa ülkeleri, Asya ülkeleri, Kuzey Amerika ve Güney Amerika ülkeleri ile Avustralya ve Yeni Zelanda’yı kapsamaktadır. Endeks, analiz edilen tüm ülkelerde göçmenlerin entegrasyonunu teşvik etmek için hükümetlerin neler yaptığını değerlendirmek ve karşılaştırmak için oluşturulmuştur (MIPEX, 2020a). Entegrasyon politikalarını tanımlayarak ölçmekte, uluslararası bilimsel çalışmalardan yararlanarak entegrasyon politikaları, sonuçları ve kamuoyu arasındaki bağlantıları tanımlamaktadır. İçeri-

sinde kategorik olarak tanımlanan entegrasyon politika alanlarını ve bu alanın altında yatan temel alanlar, eşit fırsatlar ve güvenli gelecek olmak üzere üç boyutu ölçmektedir. Ülkeler bu boyutlardaki puanlarına göre kapsamlı entegrasyon, kâğıt üzerinde eşitlik, geçici entegrasyon ve entegrasyonsuz göçmenlik gruplarına ayrılmışlardır.

- **Kapsamlı entegrasyon:** Göçmenler için eşit haklar, fırsatlar ve güvenliği garanti eder.
- **Kâğıt üzerinde eşitlik:** Göçmenlerin eşit haklara ve uzun vadeli güvenlikten yararlanması, ancak eşit fırsatlara sahip olmaması anlamına gelir.
- **Geçici entegrasyon:** Göçmenlerin temel haklara ve eşit fırsatlara sahip olmaları, ancak uzun vadede yerleşmek için engellerle karşılaştıklarından eşit güvenlikten yararlanamamaları anlamına gelir.
- **Entegrasyonsuz Göçmenlik:** Göçmenlerin ülkede uzun süreli yerleşebilseler bile temel haklardan ve eşit fırsatlardan mahrum bırakılması anlamına gelir.

Şekil 2. Temel Alanlara Göre Türkiye’nin MIPEX Puanları (2019)

Kaynak: MIPEX, 2020b

MIPEX’in puanlamasına göre Türkiye kapsamlı entegrasyon (yarı olumlu) olarak kabul edilmiştir. Kapsamlı entegrasyonun ortalama puanı 50/100’dir ve Çekya 50, Estonya 50, Kore 56, Malta 48² iken Türkiye’nin puanı 43’tür. Bu ülkelerin politikaları göçmenlere eşit haklar, fırsatlar ve güvenli bir gelecek sağlamaya yönelik olduğu için, her üç boyutta da asgari düzeydedir. 2019-2020 MIPEX verilerine göre 56 ülkenin genel ortalamasında yarı yarıya olumluluk ortaya çıkmıştır. Bu durum Türkiye üzerinden değerlendirildiğinde, göçmenlerin entegrasyon süreçleri içerisinde (başlangıcı ve sonuçlandırılması) fırsatlar olduğu kadar engellerin de ortada olduğu görülmektedir. Temel haklara ve güvenliğe erişmeler de eşit fırsatlar söz konusu olduğunda engellerle karşılaşmaktadırlar. Ülkelerin entegrasyon politikaları içerisinde yerli halkla eşit halklara sahip olup yabancı olarak görülen göçmenler, uyumun hem yabancı halk hem de yerli halk tarafından karşılıklı olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini savunan entegrasyon

kavramının iki boyutlu doğasıyla çatışma halindedir.

MIPEX’e göre Türkiye’de genellikle entegrasyon puanını düşüren şey, göçmenlerin eğitim ve iş gücü piyasasına erişimi ve eğitimde karşılaşılan sıkıntılardır. Fakat son yıllarda yapılan çalışmalarla bu alanlardaki eksikliklerin giderilmeye başlandığı görülmektedir. Kalkınma Taahhüdü Endeksinde (CDI), Lee Robinson ve Ian Mitchell (2019), Türkiye’nin mültecilere ev sahipliği yapmada diğer tüm ülkelerden daha fazlasını yaptığını fakat mültecileri etkin bir şekilde entegre etme yeteneği konusunda zayıf puan aldığını söylemiştir. Bu sebeple kalkınmanın çok boyutlu olduğuna vurgu yapılmıştır. Göçmenlerin ev sahipleri tarafından topluma entegre edilmesi ve göçmen gruplar arasındaki yerleşilen ülkeye entegre olma deneyimindeki başarısızlık kendisini toplumsal hayatın birçok alanında göstermektedir. Göçmenler için ilk fırsatta barınma sorunu, entegrasyonun eksik ve çatışma üzerinden başlamasına sebep olmaktadır.

Tablo 1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımı (5 İl 7 Merkez)

İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ADANA(1)	Sarıçam	17.104	17.04
HATAY(3)	Altınözü	2.459	8.407
	Yayladağı	3.329	
	Apaydın	2.619	
KAHRAMANMARAŞ(1)	Merkez	9.711	9.711
KİLİS(1)	Elbeyli	8.250	8.250
OSMANİYE(1)	Cevdetiye	8.302	8.302
TOPLAM		51.774	
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA BULUNAN TOPLAM SURIYELİ SAYISI		3.676.838	

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, 2021

2 MIPEX kapsamındaki OECD ülkelerinin puanlarını görmek için bkzn: Şekil 3.

Barınma

Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki 52.945 kişinin geçici barınma merkezlerinde (Adana, Kahramanmaraş, Kilis ve Osmaniye’de birer, Hatay’da ise üç adet olmak üzere) kaldığı, geriye kalan 3.676.838 kişinin geçici barınma merkezleri dışında kent ve kırdaki yaşadığı görülmektedir. Geçici koruma altındaki bireylerin %1,4’ü barınma merkezlerinde, %98,6’sı da şehir merkezlerinde yaşamaktadırlar.

Şehir merkezlerindeki göçmenlerin en yoğun olduğu il İstanbul’dur. Sınıra yakın komşu illerde de yoğun olarak yerleşen göçmenler daha çok Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Adana, Kilis ve diğer bazı büyük iller olan Mersin, Bursa, İzmir, Konya ve Ankara’da yaşamaktadırlar. Göçmenler yerleştikleri şehirlerde genellikle yüksek kira bedelleri ödeyerek yaşamaktadırlar. İlk olarak öncü göçmenlerin yerleştiği yahut önerdiği yerlere yerleşen göçmenler yıllar geçtikçe ekonomik ve sosyal durumlarına göre yer değiştirmektedirler. Göçmenlerin hareketliliği ve barınma sorununu kendi başlarına aşma zorunlulukları, yerli halk ve göçmenler arasında sorunları ortaya çıkarmaktadır. Yüksek kira fiyatları, yabancıya (Suriyeliye) ev vermeme, mahalleye yabancı sokmama, göçmeni güvenlik tehdidi olarak görme gibi sebeplerle barınma probleminin ortaya çıkması entegrasyon süreçlerinin aksamasına yol açmaktadır.

Sağlık

Göçmenler sağlık hizmetlerine erişim ve bu hizmetlerden yararlanma anlamında sorunlar yaşamaktadırlar. Oysa göçmenlerin sağlık sistemine dâhil edilmesi entegrasyonun önemli bir bileşenidir. Göçmen sağlığı politikaları, ülkelerin göç

deneyimi ve finansal kaynakları ile ilgilidir. Türkiye, bu bağlamda göçmen gruplara vermiş olduğu statülerle sağlık alanındaki eksiklikleri gidermeye çalışmaktadır. Geçici koruma altındaki bireylerin yararlandığı haklardan uluslararası koruma ve diğer göçmenlerin yararlanamıyor olması, göçmen gruplar arasında rekabete yol açmaktadır. Bunun yanı sıra protez, ameliyat, cerrahi işlemler ve özel rehabilitasyon imkânlarından yararlanamıyor olmaları sağlıkta fırsat eşitliğinin önüne geçmektedir. MIP-PEX’e göre 2010-2014 yılları arasında 40 puanla biraz olumlu olan sağlık 69 puanla yarı yarıya uyumlu, siyasi katılım ise 5 puanla kritik olumsuz durumdadır.

Eğitim

2021-2022 eğitim öğretim dönemi itibarıyla anaokulunda 35 bin 707, ilkokulda 442 bin 817, ortaokulda 348 bin 638 ve lisede 110 bin 976 öğrenci eğitim görmektedir. Toplamda 771 bin 428 çocuk eğitim hayatına devam etmektedir. Eğitim çağında olup okula gitmeyen 432 bin 956 çocuk bulunmaktadır. Aynı dönem itibarıyla üniversitelerde okuyan Suriyeli öğrenci sayısı 48 bin 192’dir (Mülteciler, 2021). Eğitimle ilgili eksikliklerin birçoğu geçmiş yıllara göre giderilmeye başlanmıştır. Türkiye’de fırsat eşitliğini sağlamak ve göçmenlere ekonomik destekte bulunmak adına okul çağında çocukları olan ve maddi imkânı kısıtlı Suriyeli aileler, Şartlı Eğitim Yardımı (Ş.E.Y.) ya da Şartlı Nakit Transferi’nden (ŞNT) yararlanmaktadır. Program, AB’ye bağlı ECHO, ABD Dışişleri Bakanlığı ve Norveç Hükümeti tarafından fonlanmakta ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Türk Kızılayı ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve yerelde valiliklerin, muhtarların, STK’ların iş birliğiyle yürütülmektedir. Ş.E.Y ya da Ş.N.T kapsamında kamp

dışında yaşayan ailelere, çocuklarının düzenli okula devam etmeleri koşuluyla nakit yardım yapılmaktadır. Programın amacı okula devamı destekleyerek okulu bırakma oranlarını düşürmek ve öğrenim hayatını sürdüren sığınmacı çocuk sayısını artırmaktır. Program ayrıca diğerlerine göre daha yüksek dezavantajı bulunan çocukların okula erişiminin önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik destek sağlanması ve gerekli durumlarda çocuk koruma hizmetlerinden faydalanabilmelerine yönelik önemli bir bileşeni de içermektedir. İlköğretime devam eden erkek öğrencilere aylık 45 TL, kız öğrencilere 50 TL, ortaöğretime devam eden erkek öğrencilere aylık 55 TL, kız öğrencilere aylık 75 TL ödeme yapılmaktadır. Kızılay’ın bu yılın Mayıs ayında yayımladığı verilere göre Ş.E.Y. kapsamında ulaşılan toplam çocuk sayısı 695 bin 556, aylık ödeme alan çocuk sayısı ise 535 bin 612’dir. Programdan yararlananların yüzde 85’i, yani 591 bin 308 kişi Suriye uyrukludur. Bunun yanı sıra “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES)”, geçici koruma altındaki çocukların Türkiye’deki eğitime erişimlerine katkıda bulunmak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen bir eğitim projesidir. PIKTES bütçesinin tamamı, Avrupa Birliği tarafından, “Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT)” anlaşması çerçevesinde doğrudan hibe yöntemiyle karşılanmaktadır (PIKTES, 2021).

Yabancı öğrencilerde okullaş(a)mama yahut okulu bırakma durumu görülmektedir. Bunun sebepleri arasında özellikle kız çocuklarda erken yaşta evlilik/nişanlılık, ev içi emek, aile içi şiddet yer almaktayken erkek çocuklarda çocuk işçiliği görülmektedir. Ek olarak dil problemi birçok alanda kendisini göstermektedir. Türkiye’de bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı, örgün eğitim faaliyetlerinin yanında Suriyelilere

re yönelik Türkçe öğretimi başta olmak üzere Halk Eğitimi Merkezleri bünyesinde yaygın eğitim kursları düzenlemektedir. Eğitim sorunu içerisinde aileden ayrı düşen ya da refakatsiz çocuk için de devlet kurumları çeşitli önlemler almaktadır. MİPEX verilerine göre Türkiye’de eğitim göçmen öğrencileri ve özellikle Suriyeli göçmenler olmak üzere Türkçe öğrenenleri desteklemek için aldığı önlemler sayesinde 2014’ten bu yana iyileşmiş görünmektedir. 2010-2016 yılları arasında eğitim 12 puanla olumsuzken 2019 yılında 52 puanla yarı yarıya olumluya dönmüştür.

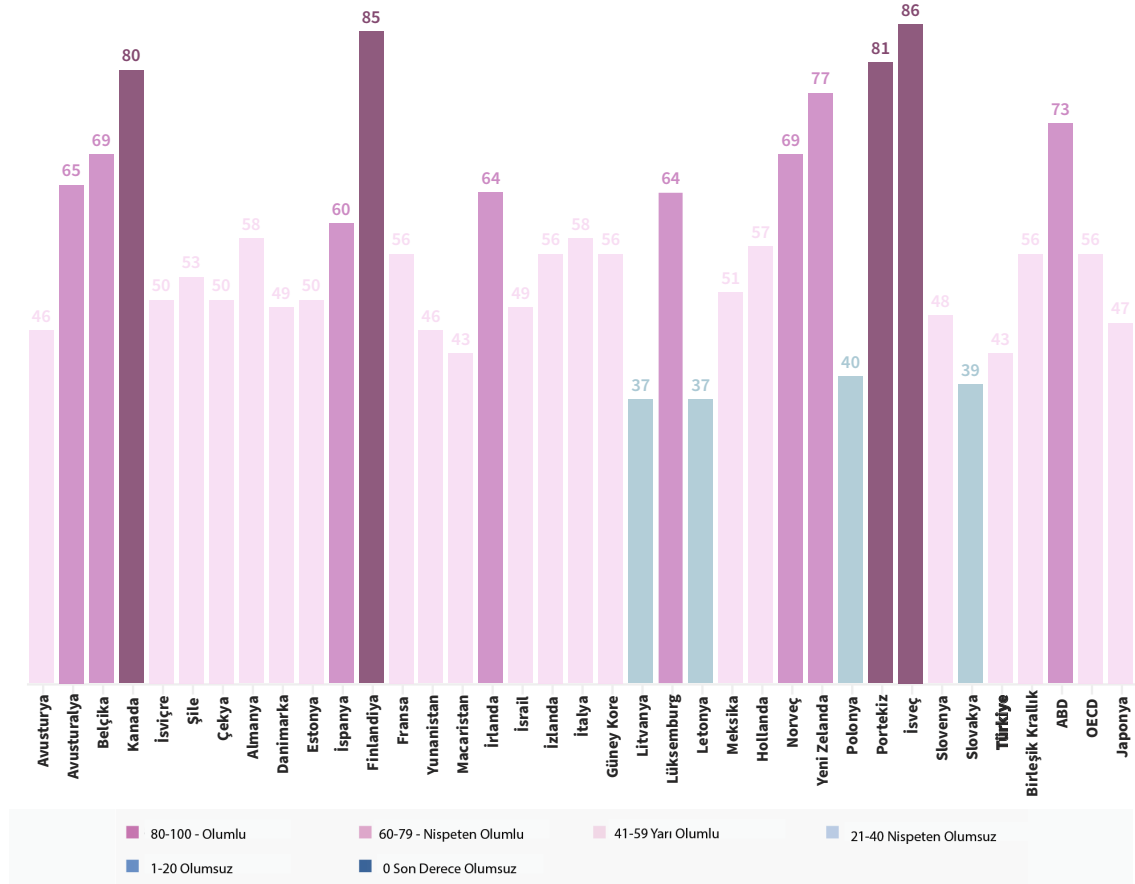
Vatandaşlığa Erişim

Bir diğer konu da vatandaşlık meselesidir. MİPEX’e göre vatandaşlığa erişimi kolaylaştırmak, vatandaşlığa kabul oranlarını ve entegrasyon sonuçlarını olumlu anlamda etkileyebilir. Türkiye’nin puanı %50’dir. Sonradan Türk vatandaşlığının kazanılmasına (İçişleri Bakanlığı, t.y.) dair gerekli şartları sağlayan göçmenler, vatandaşlık aldıktan sonra ülkeye kendilerini ait hissetme, yasal olarak sorumluluklar alma ve yerel halkla eşit haklara sahip olma konularında hak sahibi olacaktır. Böylelikle entegrasyonun aidiyet geliştirme, kimlik kazanma ve belirli şartları sağlıyor olmaktan kaynaklanan devlet ve halk nezdindeki sosyal güven sayesinde daha kolay sağlanabilir olduğu düşünülmektedir. Fakat günümüzde vatandaşlığa başvuran göçmenlerin belgelerinde eksik ya da yalan beyan, terör tabanlı grupların ülke içinde bulunması, kaçak yollarla gelen göçmenler gibi birçok sorundan ötürü vatandaşlık konusu oldukça sorunludur. Bunun yanı sıra, göçmenlerin vatandaşlık aldıktan sonra oy kullanabilmesi ve Türkiye hakkında karar verici güç olabilmesi, ileride kendi gruplarına yönelik siyasi bir oluşum yaratmaları gibi sebepler de halkın göçmenlere vatan-

daşlık verilmesine karşı çıkmasına neden olmaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada (30 Aralık 2019) Türk vatandaşlığı verilen Suriyeli sayısının 110 bin olduğu, bu sayının 53 bininin yetişkin, 57 bininin ise çocuk olduğu belirtilmiştir (Hamsici, 2021). MIPEX’e göre; vatandaşlığa erişim 2016-2019 yılları arasında yükselerek 50 puanla yarı yarıya elverişli duruma gelmiştir, çünkü sonradan vatandaşlık kazanılması oldukça zorlu süreçleri içermektedir. MIPEX raporunda vatandaşlık ile ilgili yorumlarda haklılık payı olmasına rağmen güvenlik açığı, göçmenlerin belli özelliklere göre seçilmemesi, savaş ve şiddet mağduru göçmenlerin Türkiye’ye kitlesel akın etmesi, kaçak göçmenlerin ülkeye girişi, yeterli ekonomik kapasitenin olmaması ve çok fazla göçmene ev sahibi yapıyor olmasından kaynaklanan vatandaşlık sorunu entegrasyonun sağlanmasında sorun gibi gözükse de

uygun olan bu politikanın izlenmesi olarak görülmektedir. Bunlara ek olarak Türkiye’deki iş gücü piyasasına erişim politikaları da uzun vadede eşit kalitede istihdamı teşvik etmek için yarı elverişlidir. Çünkü bu imkâna, ülkede daimî ikamet edenler, akademik yahut mesleki nitelikleri olanlar, geçici işlerde çalışacak geçici elemanlar, ekonomik gelir seviyesi yüksek olan göçmenler erişebilirler. Bu sebeple Türkiye’de bulunan akademik, ekonomik yahut mesleki anlamda yetersiz göçmenler işgücü piyasasının dışında yer almaktadır. Dolayısıyla entegrasyon sürecinin bir ayağını oluşturan bu kulvarın da eksiklikler barındırdığı görülmektedir.

MIPEX raporu incelendiğinde; OECD ülkeleri içerisinde en yüksek puanları İsveç (86), Finlandiya (85) ve Kanada’nın (80) aldığı görülmektedir. Bu ülkeler, göçmenler ve vatandaşlar için eşit haklar, fırsatlar ve

Şekil 3. MIPEX’te Yar Alan OECD Ülkeleri’nin Puanları (2019)

Kaynak: MIPEX, 2020c

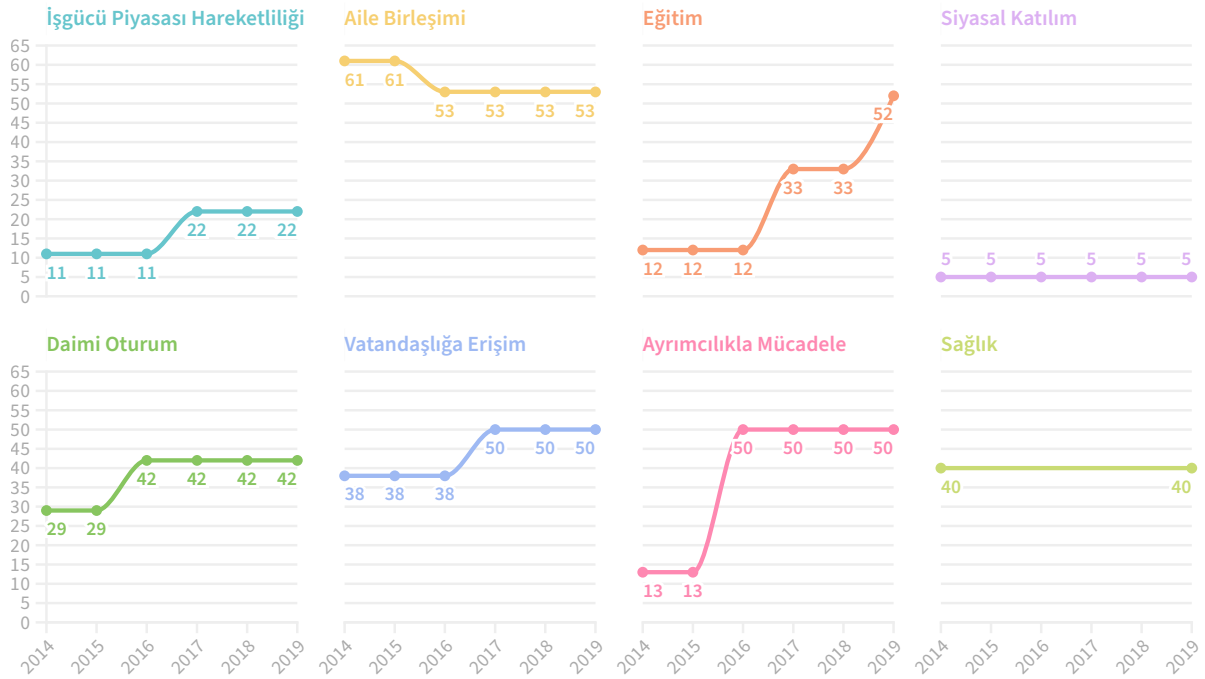
güvenliği tamamen garanti eden kapsamlı bir entegrasyon yaklaşımı benimsemektedir. Politikalar genel olarak halkı, göçmenleri eşit haklarda, komşu ve potansiyel vatandaş olarak görmeye teşvik etmektedir. Bu ülkelerde kapsayıcı politikalar güdülmekte ve göçmenler toplum için bir yatırım olarak görülmektedir. Bu sayede yalnızca entegrasyon değil, güvenlik ve aidiyet de sağlanır. İsveç’in ardından en çok Finlandiya, Portekiz ve Kanada kapsamlı entegrasyon politikaları izlemektedir. Finlandiya ile karşılaştırıldığında, İsveç’in politikaları sağlık ve vatandaşlığa erişim konusunda biraz daha gelişmiş, ancak siyasi katılım ve daimî ikamet konusunda ise daha az gelişmiştir. İsveç’te göçmenlerin entegrasyonu; onlara yatırım yapan politikalar ve halkı, göçmenleri eşit haklarda, komşu ve potansiyel vatandaş olarak görmeye teşvik etmektedir.

Türkiye ise MIPEX puanlamasında birçok alanda yetersizdir ve MIPEX alanlarından dördün-

de (işgücü piyasası hareketliliği, siyasi katılım, daimî ikamet ve ayrımcılıkla mücadele) hâlâ en altta yer almaktadır. Bu durum entegrasyonun olumlu yönde ilerlemesini engellemektedir. Türkiye’nin entegrasyon politikaları OECD ortalamasının altında kaldığı görülmektedir.

MIPEX puanlama haritasına göre Türkiye’nin 2010-2012 yılları arasında entegrasyon göstergesi sabit kalmıştır. 2014-2019 yılları arasındaki değişim incelendiğinde işgücü piyasası hareketliliği, eğitim, daimi oturma, vatandaşlığa erişim ve ayrımcılıkla mücadelede olumlu; aile birleşiminde aşağı yönlü bir değişim gözlenirken sağlık ve siyasi katılım başlıkları sabit kalmıştır (Şekil 4).

MIPEX’te ilk ona giren ülkelere bakıldığında göçmen nüfusun özellikleri, gelir ve eğitim seviyeleri bakımından eşitliğin olmadığı görülür. Çoğu Batı ülkesi topraklarına alacağı göçmenleri belirli kriterlere göre kabul ederken, Türkiye’nin uygulamış olduğu açık kapı politikası sebebiyle

Şekil 4. MIPEX’te Farklı Alanlara ve Yıllara Göre Türkiye’nin Puan Değişimi (2014-2019)

Kaynak: MIPEX, 2020d

le göçmen çeşitliliği ve sayıca fazlalığı entegrasyon sürecini yavaşlatmaktadır. Raporda belirli kriterler üzerinden yapılan değerlendirmede, göçün hızlı değişkenlere sahip bir yapıda olduğu ve Türkiye gerçeklerini tam olarak yansıtmadığı düşünülmektedir. Buna rağmen raporda, göç sürecindeki eksiklikler ve geliştirilmesi gereken noktalar diğer ülkelerle karşılaştırılarak analiz edilmiş ve önemli bulgular ortaya konulmuştur.

Sonuç

Türkiye’de bulunan ve sıklıkla her alanda söz edilen göç ve göçmen sorunları içerisinde, göçün 10 yıllık serüveninin son noktasında ele alınan entegrasyon konusu birçok başlığı içerisinde barındırmaktadır. Entegrasyonun çok boyutlu doğası, göçün değişen ve dönüşen dinamik yapısı içerisinde sürekli güncellenmelidir. Yerel halk ve yabancılar arasında gerçekleşmesi beklenen entegrasyonda bireyler kadar kamu kurum/kuruluşlarının da sorumlu ve etkin olduğu görülmektedir. Entegrasyon süreçleri ve topluma dâhil olma, toplumdan dışlanmanın temel anlamda başladığı yer dil bariyeridir. Bu sebeple artık onuncu senesini dolduran özellikle Suriyeli göçmenlerin ve diğer grup göçmenlerin dil problemlerini aşmaları gereklidir. Toplumla dâhil olmayı ve anlaşmayı sağlayan yegâne enstrüman olarak dil, kültürel ve toplumsal farklılıkları en aza indirgeyerek entegrasyon sürecinin sağlıklı bir şekilde başlamasını sağlar.

Türkiye’de istihdam edilen göçmenlerin barınma, sağlık, eğitim, vatandaşlık gibi konularda yaşadıkları sıkıntılara ek olarak, ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel problemleri de olduğu görülmektedir. Burada karşılıklı entegrasyon

sürecini savunmak ve bunun gereklerini yerine getirmek devlet politikası olmalıdır. Özellikle kadın ve çocukların korunması, meslek ve eğitim hayatlarının canlandırılması, erkeklerin de ekonomik olarak geçimlerini sağlama ve Türkiye’ye katkıda bulunması gereklidir. Bu sebeple entegrasyon süreçleri içerisinde bulunan bu etkenlerin devlet eli tarafından değişen dinamik yapıyı göçün seyrine göre şekillenmesi gerekmektedir. Entegrasyon yalnızca göçmenlerin göç ettikleri ülkeye karşı yapmaları gerekenler olarak algılandığında yanlış bir başlangıç yapılmaktadır. Bu sebeple göçmenler ve yerel halkın ortak bir şekilde faydalandığı kurumlar, gündelik hayat, kültürler buluşturulmalıdır.

Özellikle göçmenlerin yeni kuşaklarla beraber topluma katılımını sağlamak, kültürel yozlaşmayı ve toplumsal kaosu önlemek adına daha önce göç etmiş bireyleri ve nesillerini toplumsal ve hukuksal alana dâhil etmek gereklidir. Hâlihazırda Türkiye’ye sığınma talep eden göçmenlerde belirli kriterlerin aranması, geçici yahut kalıcılıklarının sorgulanması, takibinin yapılması gereklidir. Amacı Türkiye’de kalmak olan ve belirli kriterleri karşılayan göçmenleri yasal olarak kayıt altına almak ve entegrasyon süreçlerini doğru başlatmak ve verimli bir göç politikası oluşturmaya imkân sağlar. Böylelikle ilerleyen yıllarda meydana gelebilecek sorunlar elimine edilerek yarı kapsamlı entegrasyondan tam entegrasyona geçilebilir. Bu sayede ülkemizin bir göç politikası olmakla beraber, başka bir göçle karşılaşıldığında uygulanabilecek plan ve programı olacaktır.

Öneriler

- Uluslararası göçün entegre edilebilir ve doğru yönetilebilir bir olgu haline getirilebilmesi için göçmenin ülke giriş ve çıkışları oldukça önem taşımaktadır. Bu sebeple göçmen giriş çıkışlarının belirli kriterler, prosedürler ve kapsamlı güvenlik önlemleriyle yapılması gereklidir.
- Ülkeye giriş yapan göçmenlerin istihdamı, yerleştirilecekleri bölgeler ve şehirler mevcut özelliklerine ve belirli bir iskân politikasına göre yapılmalıdır.
- Kamp ve kamp dışı yerleşim alanlarındaki toplumsal yapı, hizmet merkezlerine erişim gibi unsurlar gözetilerek barınma imkânlarının artırılması ve güvenlik sorununun çözülmesi gereklidir.
- Eğitimden uzak kalmış çocukların okula devam etmesi için bilinçlendirme çalışmaları ve eğitim hayatına yeni başlayacak çocuklar için sürekliliği sağlayacak projeler yapılmalıdır.
- Eğitim politikası içerisinde ayrımcılığın olmadığı, neslin gelecekteki misyon ve vizyonunu belirleyecek kamu kurum/kuruluşları, STK'lar ve yerel halkın etkin olarak yer aldığı çalışmalar yapılmalıdır.
- Hukuki olarak eğitimden yoksun bırakılan (erken yaşta evlendirilen/çalıştırılan/istismar ve şiddet gören) çocukların ailelerine gerekli yaptırımlar yapılmalıdır.
- Sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan sorunlar, yerel kurumlar tarafından ivedilikle çözülebilmeli, tüm göçmen grupların aynı haklardan yararlanması sağlanmalıdır. Çünkü entegrasyon sürecinde göçmenlerin sağlık hizmetlerinden yararlanması yerel halkın fırsatları üzerinden değerlendirildiğinde bazı eksiklikler ortaya çıkmaktadır. Oysaki öncelikli problem göçmen grupların sağlık hizmetlerinden eşit fırsatlar dâhilinde yararlanamıyor olmasıdır. Sağlık hizmetlerine erişimin belirli standartlar çerçevesinde işlemesi gerekir.
- Göçmenlerin ekonomik olarak iyileşebilmesi ve ülkeye katkıda bulunabilmesi için uygun alanlarda istihdam edilmeleri gerekir. Özellikle piyasada gerekli iş gücü açığını kapatan ve düşük ücretlerle çalışan göçmenlerin hukuki haklarının devlet tarafından korunmaya alınması, üniversite mezunlarının diplomalarının ivedilikle denkliğinin verilmesi, zanaat sahibi olan göçmenlerin devlete bağlı olan yerlerde istihdam edilmesi gereklidir.
- Türk Kızılayı ve diğer STK'ların yabancı fonlar ortaklığıyla gerçekleştirmiş olduğu "Özel İhtiyaç Fonu (SNF) ve Bireysel Koruma Yardımı (IPA)" gibi uygulamaların kamu tarafından da gerçekleştirilmesi gerekir. Bu sayede göçmenler arasındaki sağlık hizmetlerinden faydalanma farkı ortadan kalkacaktır.
- Türkiye'de bulunan göçmen gruplar ekonomik, siyasi, hukuki ve sosyo-kültürel problemlerle karşı karşıyadırlar. Gerek kültürlenme/kültürleşme, sosyalizasyon gerekse bireysel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar, entegrasyonu engelleyen ya-hut onun iyileşmesini, ilerlemesini geciktiren unsurlardır. Bu sebeple entegrasyon süreçlerinin yerel halk ve devlet eliyle hızlandırılması için bireylerin birbirine tanıtılması, medya ve basında olumsuz algının olumlu biçimde düzenlenmesi, tarihsel ve kültürel kaynaşmanın sağlanması gereklidir.

Kaynakça

- Ager, A., Strang, A. (2008). Understanding integration: a conceptual framework. *Journal of Refugee Studies* 21(2): 166–191.
- Berry, J.W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Appl Psychol*, 46:5-68.
- Castles, S., Miller, M. (2003). *The age of migration: International population, movements in the modern world*. (3. ed). New York: Palgrave.
- Erdoğan, M. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli mülteciler*. KONRAD. <https://www.kas.de/documents/283907/7339115/T%C3%BCrkiye%27deki+Suriyeliler.pdf/acaf9d37-7035-f37c-4982-c4b18f9b9c8e?version=1.0&t=1571303334464>
- Esser, H. (2000). "Integration and ethnic stratification," Hartmut Esser(ed.), *Towards Emerging Ethnic Classes in Europe? Volume 1 Workshop Proceedings, Project Conclusions, Integration and Ethnic Economy and Social Exclusion*, Weinheim; Freudenberg-Stiftung, 49-84.
- Fitzgerald, D. (2000). Negotiating extra-territorial citizenship: Mexican migration and the transnational politics of community. [Yüksek Lisans Tezi, California Üniversitesi]. https://www.researchgate.net/publication/35019270_Negotiating_extra-territorial_citizenship_Mexican_migration_and_the_transnational_politics_of_community
- Göç İdaresi Başkanlığı (2021). *Başkanlık*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/baskanligin-gorevleri>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2021). *Geçici koruma*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Hamsici. M. (2021) Türkiye'deki Suriyeliler hakkında güncel bilgiler neler?. *BBC Türkçe*. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-58329307>
- İçişleri Bakanlığı. (t.y.) *Türk vatandaşlığının kazanılması*. Erişim adresi: <https://www.nvi.gov.tr/turk-vatandasliginin-kazanilmasi>
- Kivisto, P. (2002) *Multiculturalism in a global society*. Oxford: Blackwell Publishing. <http://dx.doi.org/10.1002/9780470694916>
- Martikainen, T., Özmen, N. (2010). Din, göçmenler ve entegrasyon. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (38), 263-276.
- MIPEX. (2020a). What is mipex?. <https://www.mipex.eu/what-is-mipex> Erişim Tarihi: 3.11.2021.
- MIPEX. (2020b). *Key findings, Turkey 2019*. Erişim adresi: <https://www.mipex.eu/turkey>
- MIPEX. (2020c). *MIPEX datas*. Erişim adresi: <https://www.mipex.eu//graphs/export/pdf/mipex-chart-export-b614f924e51748769de08d25b8a090f1.pdf>
- MIPEX. (2020d). *MIPEX datas*. Erişim adresi: <https://www.mipex.eu//graphs/export/pdf/mipex-chart-export-8b8d92f9d928da48685cb48102362490.pdf>

Muyan, G. K. (2019). Hollanda göçmen entegrasyonu politikaları: Liberalizmden neoliberalizme. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(1), 177-192.

Mülteciler. (2021) *Türkiye'deki Suriyeli sayısı ekim 2021*. Erişim adresi: https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gclid=CjwKCAiA1uKMBhAGEiwAxzvX91LzqnrTKuH-LLb9LoZ8xwqsPEzUq09QmWM5PgrrdLac17niTaaCTtBoCMxoQAvD_BwE

PİKTES. (2021) *Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi*. Erişim adresi: <https://piktes.gov.tr/>

Robinson. L., Mitchell. L. (2019) Turkey's refugee policy and its commitment to development. *CGDEV*. Erişim adresi: <https://www.cgdev.org/blog/turkeys-refugee-policy-and-its-commitment-development>

Şahin, B. (2010). Almanya'daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar arası karşılaştırması: Kültürleşme. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, 103-134.

The World Bank. (2020). *World development indicators*. Erişim adresi: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=SM.POP.REFG.OR&country=#>

TÜİK. (2020) *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2020*. Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210>

Uluslararası Göç Örgütü. (2013). Uluslararası göç hukuku göç terimleri sözlüğü. (Ed: Richard Perruchoud ile Jillyanne Redpath - Cross). (2. Baskı). No: 31.

UN. (2021) *International migration 2020 highlights*. Erişim adresi: <https://www.un.org/en/desa/international-migration-2020-highlights>

UNHCR. (2021). *Türkiye istatistikleri*. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri>

World Migration Report (2020). International Organization for Migration. Erişim adresi: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf .

Göçmenlerin entegrasyon süreçleri oldukça zor aşamalar içerir. Bunun sebepleri arasında sosyal, kültürel, tarihsel, ekonomik, dinî, siyasi ve coğrafi farklılıkların olması, göçün her dönem yerel halk ile yabancılar arasında gerçekleşen gerilimli bir sahada vücut bulması ve dinamik süreçlerinin mevcut politikalar ve toplumsal gerçekliklerle çatışması olduğu söylenebilir. Entegrasyonun sağlanabilmesi için toplumsal kabul ve uyumun karşılıklılık ilkesi içerisinde bir arada gerçekleşmesi gerekir. Bu kapsamda elinizdeki metinde, Türkiye'deki göçün mevcut durumu incelenmiş ve uyum süreçlerinin iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve güncellenmesi için politika önerilerine yer verilmiştir. Bu politika notunda aşağıdaki öneriler ön plana çıkmaktadır.

- Eğitimden uzak kalmış çocukların okula devam etmesi için bilinçlendirme çalışmaları ve eğitim hayatına yeni başlayacak çocuklar için sürekliliği sağlayacak projeler yapılmalıdır.
- Entegrasyon süreçlerinin yerel halk ve devlet eliyle hızlandırılması için bireylerin birbirine tanıtılması, medya ve basında olumsuz algının olumlu biçimde düzenlenmesi, tarihsel ve kültürel kaynaşmanın sağlanması gereklidir.
- Göçmenlerin ekonomik olarak iyileşebilmesi ve ülkeye katkıda bulunabilmesi için uygun alanlarda istihdam edilmeleri, ekonomik ve sosyal haklarının yasal korumaya alınması ve üniversite mezunlarının diploma denkliğinin verilmesi gerekmektedir.